

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΠΕΡΝΑΡ ΑΝΡΙ ΛΕΒΙ «Ο ΑΙΩΝΑΣ ΤΟΥ ΣΑΡΤΡ» ΦΩΤΙΖΕΙ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

Ξαναδιαβάστε τον Σαρτρ...

πραγματείες και θέβαια το περιодικό του «Ελευθεροί Καιροί» παρακινούν συζητήσεις, αντιδράσεις θερμαίνουτα τα πνεύματα. Ο Μπερνάρ Ανρί Λεβί μας φέρνει σε γνωριμία με τον φιλόσοφο του μιστρού και της ασφάλτου, τον νομόδα των εκούσιων μετεπιθιβάσιων στην ανωνυμία των ξενοδοχείων, με τη γενναιοδωρία του, με την ελαφρότητα που αντιμετώπιζε τα κειμένα του, τη σχολαστική διαχείριση του μοναδικού του θησαυρού, του χρόνου. Όμως αυτός ο θριαμβευτικός Σαρτρ, δεν είναι παρά ένας Σαρτρ πριν από τον Σαρτρ, πριν από εκείνον (που επικράτησε τα τελευταία τριάντα χρόνια) της κομμουνιστικής προσταλινικής στρατεύσεως, της αλληλεγγύης με τον Κάστρο και τον Μάο, της απόρριψης των Σοβιετικών «αποχωρησιάντων», του καλέσματος υπέρ της τρομοκρατίας, του πολιτικού εγκλήματος.

Το μυθιστορηματικό του έργο, όσο σημαντικό κι αν ήταν, διακόπτεται όψιμα το 1949. Βέβαια, δεκαπέντε χρόνια αργότερα ο συγγραφέας εκδίδει ένα καθαρά λογοτεχνικό αριστοτεχνικό «Λέξεια», έργο παγκοσμίου αποδεκτό που γίνεται η αφορμή για να τιμηθεί ο Σαρτρ με το βραβείο Νομπελ, το οποίο και αρνείται. Όμως ο Λεβί επιφυλάσσει μια αποκρυπτογραφημένη ανάλυση των «Λέξειων» θεωρώντας πως το αγαπημένο βιβλίο των αντισταρτικών αποτελεί τον εκλεπτυσμένο του αποχαιρετισμό στη λογοτεχνία προς χάρη της στρατεύσεως. Για να γίνει ο πειθαρχημένος αγωνιστής, ο ακαταπόνητος λει-

τουργός των αιματηρών αυτοπώνων αγωνιούν σε αυτό το τέλος του αιώνα.

Και ο Μπερνάρ Ανρί Λεβί θγάει το συμπέρασμα χαιρετίζοντας το νεαρό πνεύμα του γηρασμένου Σαρτρ. Όπως αυτό αποκαλύπτεται στις θεωρίες τους συζητήσεις που δημοσιεύσε το «Nouvel Observateur», με τον Σαρτρ να εκφράζει μια νέα σκέψη. Σαν οι στοχασμοί του για τον εβραϊκό μεσαιωνισμό και η εμπειρία της εβραϊκής κοινωνίας να του επέτρεψαν να βγει από τη βασική του αντίσση. Ανάμεσα σε μια φιλοσοφία που ήθελε τον άνθρωπο να γίνεται πανατάτης σε κάθε συλλογικό πρόσταγμα και σε μια συλλογική φιλοσοφία που τον έριχνε στο πένθος της υποκειμενικότητας.

Συμβαίνει στον Μπερνάρ Ανρί Λεβί, τονίζουν οι κριτές του συγκεκριμένου βιβλίου, να φαίνεται πολύ γενναιοδωρος με τον Σαρτρ όταν συνεχίζει να τον δικαιολογεί απέναντι στη σκέψη του Λουίς Αραγκόν και του Αλμπέρ Καμί. Ούτε υποχωρεί μπροστά στη μεγαλύτερη αποκάλυψη. Πως στο δεύτερο μισό του ο 20ός αιώνας θα είχε θέσει τέλος στην κομμουνιστική ουτοπία και θα έθετε σε αμφισβήτηση ακόμα και την ιδέα της επανάστασης. Και ο Ζαν Πολ Σαρτρ είναι αποκλεισμένος από αυτό το σημαντικό γεγονός. «Ο Σαρτρ εναντίον του αιώνα του», «Ο Σαρτρ εκτός του αιώνα του», θα μπορούσε να είναι ένα από τα συμπεράσματα αυτού του βιβλίου.

Επιμέλεια:
 Έφη Φαλιδά

Τόσο διάσημος, αλλά ελάχιστα «διαβασμένος». Είναι η πραγματικότητα για τον Ζαν Πολ Σαρτρ. Κι αυτό ακριβώς επισημαίνει το βιβλίο ενός σύγχρονου στοχαστή. Ο Μπερνάρ Ανρί Λεβί με τον «Αιώνας του Σαρτρ» δίνει μια ευκαίρια γνωριμία με τον εκφραστή του υπαρξισμού.

Ποια είναι η αλήθεια ενός συγγραφέα; Κι αν πρόκειται για την περίπτωση του Ζαν Πολ Σαρτρ τι να συμπεράνει και; Πως είναι καλός, κακός, κρυφής ή απλά υπερεκτιμημένος; Η μήπως είναι ένα πυροτέχνημα για έναν αιώνα που πλέον έκλεισε; Να είναι ο Σαρτρ ένας συγγραφέας για τις τελευταίες ταξείες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ένας φιλοσοφικός γρίφος ή ένας ξεπερασμένος στιλιστής του πνεύματος; Ο Σαρτρ, αυτός που έβαλε σε εξελικτική διαδικασία την αστική τάξη, από τη στιγμή του θανάτου του δεν κέρδισε την υστεροφημία του, ενώ ο Καμί, ο φίλος που αποστρεφόταν και φθονούσε, δεν σταμάτη να κερδίζει έδαφος. Αυτή είναι η πραγματικότητα για τον Γάλλο φιλόσοφο. Του οποίου το όνομα μπορεί να πήρε θρυλικές διαστάσεις ανάμεσα στον κόσμο, αλλά το έργο του έχει διαβαστεί ελάχιστα. Είναι η κατάρα της επιωνυμίας. Η δυστυχία των συγγραφέων που γίνονται πιο διάσημοι κι από το έργο τους. Η λάμψη τους είναι τόσο έντονη, το όνομά τους τόσο ισχυρό, που σκιάζουν τα κείμενά τους.

Ο Σαρτρ υπέφερε από αυτή την κατάσταση ήδη εν ζωή. «Ήταν τόσο διάσημος που κανείς δεν τον διάβαζε», υποστηρίζει ο σύγχρονος Γάλλος φιλόσοφος, Μπερνάρ Ανρί Λεβί. Ο οποίος ανέλαβε να αποκαταστήσει αυτήν την αδικία, ρίχνοντας

φως στο «μυστήριο Σαρτρ» και απαντώντας στα ερωτήματα με την... αναζωογονητική μελέτη του. «Ο αιώνας του Σαρτρ» (Le siecle de Sartre, εκδ. Grasset), αφιερωμένο στον άνθρωπο-μνημείο, του οποίου η κηδεία στις 19 Απριλίου 1980 συγκέντρωσε ένα τεράστιο πλήθος που τον συνόδευσε στο κοιμητήριο του Μονπαρνάς, σήμανε την ώρα των επανειλημμένων για έναν στοχαστή που συχνά έσφαλλε. Ο αντίλογος, που προέκυψε, στρέφεται γύρω από την άποψη πως το βιβλίο προβάλλει την οδύσσεια μιας συνειδήσεως και την ιστορία μιας αποτυχίας.

Για να μάθουμε λοιπόν αν ο Σαρτρ έκλινε από την πλευρά του «είναι» ή από την πλευρά του «μηδέν», ο Μπερνάρ Ανρί Λεβί παίρνει μια θορακεία θέση: υπερασπίζεται έναν από τους δασκάλους του. Ακολουθεί μια έμμομη ιδέα, ξαναδιαβάει γραμμή προς γραμμή όλα τα μεγάλα βιβλία του Σαρτρ και με το βιβλίο αυτό – για το οποίο αφιερώνουν πολλές σελίδες οι γαλλικές εφημερίδες και τα περιοδικά και για το οποίο μιλάει η γαλλική σχολή των θεωρητικών και των φιλοσοφικών – χώνεται στη βαθιά πολιτική της λογοτεχνικής κριτικής.

«Ο αιώνας του Σαρτρ» ανοίγει με τη δόξα του Σαρτρ. Μετά τα χρόνια της Απελευθέρωσης, όταν τα άρθρα του, τα ρεπορτάζ, τα δοκίμια, τα θεατρικά του έργα, τα μυθιστορήματα, οι ομιλίες και οι φιλοσοφικές του